

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

תוכן

- א. דהלך על משענתו הוא דבעינן אומדנא אידך אומדנא נמי לא בעינן.....1
- ב. שמעת מינה שכיב מרע שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה.....1
- ג. גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה ... כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקדושין מיניה.....2
- ד. זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל הבית עליו או הכישו נחש אינו גט אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או הכישו נחש ה"ז גט.....3
- ה. ההוא גברא דויבין ארעא לחבריה קביל עליה כל אונסא דמתיליד לסוף אפיקו בה נהרא ... אונסא דלא שכיח הוא.....3
- ו. לא תתייחד עמו אלא בפני עדים אפי' על פי עבד אפי' ע"פ שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גם בה בשפחתה.....5
- ז. ראוה שנבעלה חוששין משום קידושין נתן לה כספים ... אף בזו חוששין משום קידושין.....6

דף עג.

א. דהלך על משענתו הוא דבעינן אומדנא אידך אומדנא נמי לא בעינן

כבר התבאר לעיל דף עב. שאמר הרי זה גיטך מעכשיו אם¹ מתי מחולי זה², אם הלך ועמד בשוק על משענת, אם לא ניתק מחולי לחולי אלא שהכביד עליו חוליו ומת אפילו היקל בנתיים הרי זה גט, ואפילו אומדנא אין צריך שהרי מחולי הראשון מת.

ב. שמעת מינה שכיב מרע שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קמה ז

² היינו לשיטת הרמב"ם דס"ל אם אמר מעכשיו וקיים אפי' לא כפל אז בעינן אומדנא אם נתקיים התנאי אבל לשאר פוסקים דס"ל אפי' אם אמר מעכשיו בעינן תנאי כפול ואם לא כפל התנאי בטל והמעשה קיים אם כן אפי' אם לא מת מחולי הראשון הגט קיים, ועיין ב"י סס"ז אם העדים החתומים נאמנים לומר שנתן הגט על תנאי. ב"ש יא

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

שכיב מרע³ שכתב כל נכסיו במתנה לאחרים ולא שייר לעצמו כלום, אף על פי שעשה גם קנין על המתנה, אם עמד מחליו ונתרפא לגמרי חוזר ונתבטלה המתנה מאליה,

לא נתרפא לגמרי, אף על פי שניתק מחוליו לחוליו אחר ומת, אם לא התהלך בשוק, אף על פי שהתהלך בביתו המתנה קיימת, ואם עמד בין החוליו שצוה בו לבין החוליו שמת ממנו, והלך ונשען על מקלו, אומדים עפ"י רופאים אם מת מחמת חוליו הראשון מתנתו קיימת, ואם לאו אינה מתנה. ואם הלך בשוק בלא משענת אין צריך אומד אלא בטלו מתנותיו הראשונות⁴.

ג. גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה ... כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקדושי מנייה

גט שכיב מרע⁵ אינו דומה למתנת שכיב מרע, שלגבי מתנת שכיב מרע קי"ל אם עמד חוזר, אפילו אם נתן סתם אמרינן סתמא כפירושו שעומדים דעתו שלא גמר והקנה המתנה אלא על דעת שימות, אבל אם יעמוד יחזור בו אפילו אמר מעכשיו, אבל גבי גט אינו כן, שאין הולכים אחר אומד דעתו אלא מה שיאמר בפירוש.

לפיכך שכיב מרע שנתן גט סתם ואמר לה הרי זה גיטך, אפילו אמר מעכשיו ולא אמר אם מתי, הרי זה גט מעכשיו, ואפילו לא מת מחליו הוי גט, ואם עמד אינו חוזר⁶.

ואל תתמה לומר כיון שהגט בטל מן התורה, היאך יתירו חכמים אשת איש, לעלמא משום גזירה. כבר התבאר במסכת כתובות דף ג. שיש כח ביד

³ שו"ע ונו"כ חו"מ רנ ב

⁴ ובחידושי רעק"א כתב שדעת הרמב"ן דלא בעי אומד אא"כ אמר בפירוש אם אמות מחוליו זה, וכתב בכנה"ג בשם המבי"ט דה"ה אם חלה מחוליו אחר, אלא משום שלא נתרפא לגמרי מחוליו ראשון מת מחוליו השני, חשיב כלא עמד.

⁵ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קמה ד

⁶ ומעמא דאי אמרת אם עמד חוזר אתי למימר לא הוי גט עד דמיית, וכי חזי דלכי מיית הוי גט יאמרו יש גט לאחר מיתה ואתי להכשיר גם הרי זה גיטך לאחר מיתה בפירוש, דכיון דלא פריש מידי לא ידעי שנתן שכימות יהא גט מעכשיו, לכך צריך לפרש בהדיא אם מתי כו', ואם לא פירש לא אולין בתר אומדנא משום גזירה שמא יאמרו גט לאחר מיתה.

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

חכמים לעקור הקידושין, דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש, וכאן הפקיעו חכמים את קידושין, כשיבא גט כזה אחרי כן, כיון שלא התנה בפירוש.

ד. זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל הבית עליו או הכישו נחש אינו גט אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או הכישו נחש ה"ז גט

אמר הרי זה⁷ גיטך מהיום אם מתי מחולי זה, ולבסוף לא מת מאותו חולי וגם לא עמד מחוליו אלא נשכו נחש או טרפו ארי או נפל עליו הבית ומת כיוצא בו שבר שאינו שכיח, אינו גט שהרי לא מת מאותו חולי, ומיתה זו שאינה שכיחה לא העלה בדעתו⁸. וי"א שאפילו אם מת מיתת שכיחה כל שלא מת מחולי זה אינו גט.

אבל אם אמר לה אם לא יעמוד מחולי זה, ונפל עליו בית או נשכו נחש או טרפו ארי, יש להסתפק כיון שאמר כי האי לישנא שמא העלה בדעתו כשלא יעמוד אפילו ימות מיתה דלא שכיח⁹ כי הך אפילו הכי יהא גט, או שמא אשגרת לישנא כך הוא, ודבר שאינו שכיח לא העתה בדעתך, לפיכך הרי היא ספק מגורשת וחולצת ולא מתייבמת.

ה. ההוא גברא דזבין ארעא לחבריה קביל עליה כל אונסא דמתייליד לסוף אפיקו בה נהרא ... אונסא דלא שכיח הוא

⁷ שו"ע ונו"כ שם ו

⁸ הנה האומר אם מתי מחולי זה פליגי בזה הפוסקים לרמב"ן ורשב"א והר"ן דוקא אם מת מחולי זה הוי גט אבל אם מת מחמת סיבה אחרת דלאו מחולי זה אף על גב דמת תוך חולי זה לאו גט הוא אפילו סיבה דשכיח מ"מ לאו מחולי זה מת ולרש"י והרא"ש אם סיבה דשכיח היא מגורשת אבל סיבה דלא שכיח אינה מגורשת והא דצריך אומדנא כשאומר אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק משום כשמת מחולי אחר לא הוי תוך חולי הראשון דהא הלך בשוק אבל אם מת מחולי הראשון הוי מחולי זה אף על גב אם נתרפא לגמרי וחלה אח"כ ומת מחמת חולי הראשון הגט בטל מ"מ בכח"ג דלא נתרפא לגמרי ומת מחמת חולי הראשון נתקיים התנאי מחולי זה והמחב' כתב כלשון הרמב"ם באומר אם מתי מחולי זה אינו גט ובסיפא ספק גט משום ד"ל דמסי' דעתו על סיבה זו ש"מ דסביר' ליה כרמב"ן לכן ברישא אינו גט אפילו היה אונס שכיח מ"מ לא מת מחולי זה. ב"ש שם ט

⁹ עיין ב"ש י מה שהקשה מדין אונס בגיטין ועיין תורת גיטין ו שהאריך זה

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

המוכר לחברו קרקע או מטלטלין ועשו קנין המועיל, נקנה הדבר ללוקח והוא באחריותו, ופקעה אחריותו של מוכר¹⁰, אא"כ נתברר שהיה מקולקל בשעת הקנין¹¹, שאז הרי הוא חייב באחריותו.

אולם גם¹² לאחר שקנה בקנין גמור ובא החפץ ליד הלוקח, חייב המוכר באחריות¹³, שאם הוציאו המקח מיד הלוקח מחמת המוכר, חייב המוכר להחזיר כל הדמים ללוקח.

אין המוכר חייב באחריות אלא כשהוציאו ממנו מחמת המוכר בדין¹⁴, אבל אם הוציאו שלא בדין, ואפילו הוציאו ממנו עכו"ם עפ"י ערכאות¹⁵, והביא עדי עכו"ם שהשדה גזולה אין המוכר חייב באחריות, שאינו אלא אונס¹⁶.

¹⁰ מבואר בכמה מקומות בפוסקים, ואף אם החפץ נמצא עדיין ברשותו של מוכר, וכל זה בקנין גמור, אבל הקונה בקנין כסף, אחריות החפץ על המוכר, כמ"ש בשו"ע סימן רד סעיף ב, פתחי חושן חלק ח פרק יג א והערה ב

¹¹ מבואר בשו"ע שם רכד סעיף א

¹² שו"ע ונו"כ שם רכה א

¹³ כתב הסמ"ע שיש ג' מיני אחריות, הא' כשבא בע"ה של המוכר והוציא ממנו בחובו (ואחריות זו לא שייך במטלטלין, אבל שאר אחריות כגון גזולה שייך גם במטלטלין, וכמ"ש בשו"ע שם), הב' שיש עדים שהיא גזולה ביד המוכר, והג' אחריות דנפשיה, דהיינו שהמוכר עצמו בא לטרוף ממנו כמבואר בסימן רכו סעיף ב, ועי' דברי גאונים כלל י כמה פרטים בדין אחריות..

¹⁴ כתב הסמ"ע לאפוקי אם הלוקח מסר לו מעצמו הקרקע, ואף על פי שיש לו עדים, יכול המוכר לומר אחוי טירפך ואשלם לך, ותמה בנה"מ דבשלמא בבע"ה שבא לטרוף שייך לומר כן, שאם פרע בלא ב"ד הרי הוא כפורע חובו של חבירו, שאינו אלא כערב שאין לו לפרוע אלא ע"פ ב"ד או כשאומר לו הלוח לפרוע, אבל גבי שדה גזולה הרי יכול עתה לברר בפני ב"ד אם עדותם כשרה להוציא הקרקע, וע"כ כתב הנה"מ שגם כונת הסמ"ע כן שאם יתברר אח"כ שיש לו עדים יוכל לגבות מן המוכר.

¹⁵ בשו"ע כתב שגם כשהוציא בדין המלך אינו בכלל אחריות, וכתב הסמ"ע דדוקא כשהוציא בדין המלך עפ"י עדי עכו"ם, שאין זה דין המלך אלא עפ"י אותם עדים, אבל כשהוציא עפ"י עדי ישראל, חוזר על המוכר, דלוח מחני דינא דמלכותא, ועי' בפת"ש מ"ש בשם שו"ת בית אפרים בדין דינא דמלכותא, ועי' נה"מ בדין עדי ישראל שראו החפץ ביד עכו"ם.

¹⁶ שו"ע ונו"כ שם ב

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

אם קיבל המוכר¹⁷ בפירושו¹⁸ אחריות גם על אונס¹⁹, חייב גם כשהוציא העכו"ם ממנו שלא בדין, אבל אינו חייב באחריות אונסין שאינם שכיחים²⁰. כגון שנפסק הנהר או שנעשה בריכה, או שבאה זועה והשחית השדה²¹, שלא עלה על לב המוכר דבר פלא בעת שהתנה²².

ו. לא תתייחד עמו אלא בפני עדים אפי' על פי עבד אפי' ע"פ

שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בה בשפחתה

כבר התבאר במסכת כתובות דף כז: שכל המגרש²³ את אשתו על תנאי בין שאמר מעבשיו בין שלא אמר מעבשיו, אלא אם יהיה אם לא יהיה, הרי זה לא יתייחד עמה כל זמן שלא נתקיים התנאי²⁴, אלא בעד אחד שתתבייש היא ממנו לשמש בפניו ואפילו עבד ואפילו שפחה, ואפילו ביוצא ונכנס מועיל, חוץ משפחתה או בנה קטן מפני שאינה בושה לשמש בפניהם.

¹⁷ שו"ע ונו"כ שם ג

¹⁸ עיין פתחי חושן שם הערה כו שכתב ולא מצאתי כמה זמן נמשך אחריות המוכר כשהתנה בסתם, ולא מסתבר שהאחריות תחול על כל מה שיקרה בקרקע זו לעולם, וגם דוחק לומר דתליא בשאר דברים אם אומרים סתם כלעולם, כמ"ש גבי מתחייב לזון או בידור פלוני, ופשוט שאם התנו בפירושו תנאים קיים, כמ"ש בשו"ע שם סעיף ו עי' פת"ש סק"ד.

¹⁹ מלשון השו"ע נראה דהיינו דוקא באונס הבא מחמת המוכר, וכמ"ש אפילו בא עכו"ם וגזלה מחמת המוכר, אבל אם בא עכו"ם באלמות וגזלה ממנו, אין המוכר חייב באחריות, אלא שהמחבר הביא לשון הרמב"ם פ"ט מה' מכירה שכתב כן, וביאר בכ"מ שם בדברי הרמב"ם שטוען הנזול שהמוכר גזלה ממנו, אבל אם גזלה שלא מחמת המוכר, כגון שטוען שהלוקח גזלה ממנו פטור, שלא קיבל עליו אלא אונס מחמתו, והוסיף הכ"מ דמ"ש בסיפא שבא נהר וכו', וכתב הטעם מפני שאינו מצוי, תיפוק ליה שאינו מחמת המוכר, ותיירץ דכיון שאינו מחמת לוקח הו"ל כאילו בא מחמת מוכר, ולכן הוצרך לטעם שאינו מצוי, עיין שם, ולכאורה דוחק הוא, וגם לא מצאתי מנין להרמב"ם חילוק זה, ובמ"מ שם נראה דגזילה מחמת המוכר הוא דבר מצוי, וגזילה שלא מחמת המוכר הוא אינו מצוי, וצ"ע, ויש לדייק שהטור לא הזכיר בזה גזילה מחמת המוכר, ומשמע מדבריו שכל גזילה נכללת בכלל האחריות, מפני שהוא מצוי, ואתי שפיר מ"ש בסיפא הטעם מפני דאינו מצוי. פתחי חושן שם הערה כו

²⁰ כתב בחידושי רעק"א בשם תשובת הרשב"א שאפילו כתב לו שמקבל עליו כל אונסים שבעולם שיוולדו, מ"מ אין אונס דלא שכיח בכלל, וכתב עוד בשם תשובת ב"י שאם קיבל עליו שלא יטעון שום מענת אונס בעולם, כל אונס בכלל.

²¹ ועי' בשו"ע שם סעיף ד עוד דוגמא לאונס דלא שכיח, והוא מ"ש שאין המלחים חייבים להוליך הסחורה על בהמות, אלא שמלשון השו"ע שהוא לשון הרמב"ם לכאורה איירי לענין שכר המלחים, והוא מדין שכירות פועלים, ואינו שייך לדיני אחריות המוכר, אמנם ברש"י ותוס' שם פירשו הלכה זו באחריות המוכר.

²² וסיים בשו"ע שם וכן בכל תנאי ממון אומדים דעת המתנה בעת שהתנה. ואין כוללין באותו תנאי אלא דברים הידועים שבגללן היה התנאי והם שהיו בדעת המתנה בעת שהתנה. ועיין פתחי חושן חלק ח פרק כ – סעיף יז ובא

²³ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קמח ב

²⁴ דחיישינן שמא בא עליה ובטל את הנט.

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

דף עג:

ז. ראוה שנבעלה חוששין משום קידושין נתן לה כספים ... אף בזו חוששין משום קידושין

המגרש²⁵ את אשתו בין מן האירוסין בין מן הנישואין וחזר ובעלה בפני עדים²⁶, או שידוע וגלוי לכל שבא עליה כגון שראינו שכנסה לביתו בדרך נשואין וחופה²⁷. וידעו הם שהעדים רואין. הרי זו בחזקת שהחזירה, שהואיל והיתה אשתו כבר אומרים אנו ודאי לשם קידושין בעל ולא לשם זנות, ואפילו ראו שנתן לה מעות באתננה, שחזקה היא שאין אדם עושה בפני עדים בעילתו בעילת זנות כיון שיש בידו לעשות בעילת מצוה²⁸.

והרי זו מקודשת קידושי ודאי²⁹, וצריכה ממנו גט שני. והוא שהיו ב' עדים, שאם לא היה אלא עד אחד אפילו ידעו הם שראה אינו כלום, שאפילו אם תמצא לומר כיון לשם קידושין אינו כלום, שאינו קידושין אלא בפני שני עדים, שאין דבר שבערוה פחות משנים דילפינן דבר דבר מממון.

²⁵ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קמט א

²⁶ ואם בא על גרושתו אחר שנשאת לאחר וגירשה או נתאלמנה אינה צריכה גט דודאי בעילתו בעילת זנות ולא לשם קידושין שאם יבעול לשם קידושין לוקה ש"ג פרק מ"ש. גם מהר"י הלוי בתשובה סי' י"ד כתב שאם המגרש כהן אינה צריכה גט. וכנה"ג כתב ואני מפקפק בזה דכל שקדושין תופסין בה יש לחוש שמא לשם קידושין בעל דבין הכי ובין הכי עובר על לאו גרידא יש לחוש שמא לשם קידושין בעל ונראה שכל שאינו יכול לקיימה לא חיישינן שבעל לשם קידושין ע"ש. וכ"כ בתשובת מהר"ם אלשקאר סימן פ"ח שאם גירשה מפני שזינתה תחתיו אפי' ראוה שנבעלה א"צ גט שני דודאי לשם זנות בעל ולא לשם קידושין דמידע ידע שלא יוכל לקיימה והפוכי מטרתא למה לך אבל הרדב"ז ח"א סי' רע"ז כתב דאם נתייחדה אינה צריכה גט ואם ראוה שנבעלה צריכה גט ע"ש וע"ל סי' קמ"ח ס"ק ב' מש"ש ודו"ק. אם היה לו אשה אחרת לא חיישינן דבעל לשם קידושין דלא עבר על חרם ר"ג מהר"י ט"ח"ב סי' א' וכנה"ג הביא פוסקים דס"ל דחיישינן אפי' בכה"ג דבעל לשם קידושין ע"ש. באר היטב שם א

²⁷ בית מאיר שם.

²⁸ אף על פי דגבי פנויה בעלמא אמרינן אדם עושה בעילתו בעילת זנות, [ו]לא חיישינן לזה, זו שהיתה כבר אשתו שאני.

²⁹ כ"כ הרמב"ם ומשמע דאז אין תופסין בה קידושין של אחר דוק' ביחוד תופסין קידושין של שני ולא בבעיל. ב"ש שם ג